

O TELEGRAMĂ A LUI JÁSZI OSZKÁR CĂTRE PREFECTUL DIN ARAD (DIN 7 NOIEMBRIE 1918)

de
TITUS L. ROȘU

La 31 octombrie 1918 s-a instaurat guvernul lui M. Károlyi. În 1 noiembrie 1918 este proclamată republica ungară, pentru ca a doua zi să se proclame independența totală a Ungariei de Austria. Dar, pe cînd împăratul Carol dezlega de jurămint pe ofițeri și pe soldați, guvernul Károlyi mai încerca, în disperarea sa, să constrîngă naționalitățile la recunoașterea „republicii ungare unitare”¹. În aceste împrejurări, reprezentanți ai Consiliului Național Român, ai Consiliului Național Maghiar și ai deputaților sași redactează un apel către populația din Ardeal, semnat de dr. Teodor Mihali, Ioan Hock și Wilhelm Melzer, deputați în parlamentul maghiar, prin care populația era chemată la evitarea distrugerilor de avere prin înțelegerea națiunilor ce locuiesc aici.

În fruntea acestei acțiuni de salvare a „republicii unitare ungare” a fost Oskár Jászi, ministrul naționalităților în guvern, încredințat și cu „pregătirea (exprimării) drepturilor de autodeterminare a naționalităților” din Ungaria. Telegrama pe care o dăm în anexă și în traducere românească, adresată prefectului de Arad, (la 7 noiembrie 1918), dezvăluie cu claritate politica noului guvern față de români, aceea de integrare a lor în „cadrul unității teritoriale a vechiului stat maghiar”². Comisiile „mixte” despre care se vorbește în telegramă aveau rolul tocmai de a frîna avîntul poporului român din Transilvania în realizarea unității naționale. De aci și evitarea colaborării, la acțiunea ce se pregătea, cu persoane „care nu ar corespunde pentru promovarea încrederii și înțelegerii între naționalități”.

Pe această bază s-a încercat și orientarea tratativelor de la Arad, din 13 noiembrie 1918, de către delegația maghiară.

Sigur, așa cum o și cereau evenimentele, aceasta a întîmpinat opoziția hotărîtă a delegației române. Urmările: preluarea puterii de către populația românească și organizarea Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia, din 1 Decembrie 1918.

¹ Ștefan Pascu, *Marea Adunare Națională...*, p. 331.

² Jászi Oskár, *Visszaemlékezés a román nemzeti komitéval folytatott aradi tárgyalásaimra*, (Amintiri despre tratativele mele de la Arad cu Comitetul Național Român), Cluj, 1921, p. 6.

ANEXĂ

TĂVIRAT

ARAD VÁROS FŐISPÁN ÚRNAK

Bpest 1 913 243 3 5/30 n

Hock Janos a magyar nemzeti tanács és dr. Mihályi Tivadar a román nemzeti tanács elnökei valamint Melzer Vilmos szász országgyűlési képviselők elnöki együttesen a következő felhívást bocsátottak ki: „A világháború vérzivatarai közepette legfőbb törekvésünket az képezi hogy népünket a további szenvedésektől és pusztulástól megóvjuk s bármi is következzen be a távoli vagy közeli jövőben a hiábavaló vérontásoknak és vagyonpusztulásnak elejét vegyük. Meghívjuk tehát a magyar román és szász nemzetnek minden fiát hogy egymással érintkezésbe lépve a belső rendet egymást megértő kölcsönös bizodalommal biztosítsa s e célból egyetértéssel állapítsa meg mindama módozatokat melyekkel a bekövetkező események között a személyes vagyonbiztonságot együttesen és legjobban megvédheti. A kormány e spontán társadalmi aktiót a legmelegebb rokonszenvvel kísérvén óhajtja hogy törvényhatóságokban, városokban, járásokban és községekben megfelelő vegyes bizottságok alakuljanak a szóban forgó nemes cél elérésére felkérem ennél fogva a törvényhatóságok közönségét hogy a meginduló aktiót a legnagyobb jóindulattal és meleg megértéssel elősegíteni szíveskedjék. Az aktió spontan jellegénél fogva azonban óvakodni óhajt a kormány attól hogy annak bárminő hivatalos szín adassék és kerülni óhajtja a kormány minden olyan személyiség közreműködését aki nem alkalmas a nemzetek közti bizalom és megértés előmozdítására. A kormány nevében dr. Jászi Oszkár a magyarországon élő nemzetek önrendelkezési jogának előkészítésével megbízott miniszter.

CĂTRE PREFECTUL ORAȘULUI ARAD

Hock János, președinte al Consiliului Național Maghiar și dr. Teodor Mihali, președinte al Consiliului Național Român, precum și Melzer Wilhelm, președintele deputaților sași din parlament, au emis împreună următorul apel:

În mijlocul furtunii singeroase a războiului mondial, cea mai importantă străduință a noastră o reprezintă apărarea poporului de alte suferințe și distrugeri și, indiferent de ce ar urma în viitorul îndepărtat sau apropiat, să prevenim inutilele vârsări de sânge și distrugerile de bunuri.

Chemăm deci pe fiii națiunilor maghiară, română și sâsească, ca, intrînd în contact unii cu alții, să asigure prin încredere și înțelegere reciprocă ordinea internă și să stabilească de comun acord toate modalitățile cu care, în cadrul evenimentelor ce ar putea urma, să apere împreună și în cele mai bune condiții securitatea bunu-

rilor personale și guvernul, urmărind cu cel mai cald interes această acțiune socială spontană, dorește ca în orașe, plase și comune, să se formeze comitete mixte corespunzătoare, pentru atingerea nobilei scop amintit, solicit ca urmare a celor de mai sus, ca autoritățile să binevoiască să ajute cu cea mai mare bunăvoință și caldă înțelegere acțiunea inițiată. Dat fiind caracterul spontan al acțiunii, guvernul dorește să se ferească de orice nuanță oficială care s-ar putea da acestei acțiuni și guvernul dorește să evite colaborarea tuturor acelor persoane care nu corespund pentru promovarea încrederii și înțelegerii între națiuni.

În numele guvernului:

dr. Jászi Oskar, ministru al naționalităților.